

Németország mezőgazdasági termelése és fogyasztása.

(Baró Malcomes Jeromos, a m. kir. földművelésügyi miniszter berlini szakudósítottjának jelentése. A jelentés első része közöltetett a „Közledek“ folyó évi április hó 13-iki 29. (988.) számában.)

II.

A német birodalommal való kereskedelmi viszonyunkban igen fontos szerepet játszik a német huszfogyasztás fedezésére irányuló kivitelünk. Ezen körülménnyel fogva a német huszfogyasztás és annak részletes ismerete, hogy a német huszfogyasztást miképpen fedezték, hazánkra nézve nagy érdekelést bír.

Sajnos, semmi sem lehet a statisztikai téren nehezebb feladat, mint egy oly általános fogyasztási cikket mennyiségének pontos megállapítása, mint a milyen a hus. Már a kenyérgabona fogyasztás megállapítása is tetemes akadályokkal tüközik és minden ezirányú számlát csak approximativ érvényre bírhat. Még inkább áll ez a hústermelés és fogyasztásról, minthogy statisztikai adatok az elfogyasztott mennyiségekre nézve csak rendes vágóhidakkal bíró városokban állanak rendelkezésre, a falvak és kisebb helységek fogyasztása, az ugynevezett háziüzükégre nézve pedig egyáltalán semmi számadat sem megfizható.

Az elmúlt évben többen megkísérelték a birodalom huszfogyasztását megbecsülni és ezen feladat nehézségét és annak kétségbe vonását mi sem világítja meg jobban, mint ezen, bár nagy szorgalommal és terjedelmes apparátussal megéjtett tanulmányok számeredményeinek összehasonlítása. A múlt évben alkotott birodalmi husvizsgálási törvény (Fleischbeschauengesetz) indoklása is részben ezen magánok által megéjtett becslekre támaszkodik. A termelési statisztika, amely mindaddig, az 1903-ban lejáró kereskedelmi szerződések tekintetel, nem jutott nyilvánosságra s melyre nézve a kormány kijelentette, hogy az csak a kereskedelmi szerződések megkötése után fogja publikálni, ugy létszik az általános állat-számlálás adatainak bővebb anyagát a hustermelésről, hiszen különben legálább ezen termelési ág számai a hivatalos törvény indoklásában megemlíteni volnának.

A német birodalom huszfogyasztását két forrásból fedezi: a belföldi termelésből és az igazán jelentékeny hoztából.

A vágómarha, illetőleg a huszbehozattal számainak mérlegelésénél, a régbi, 1888 előtti számmal való összehasonlítással meggyőződés meg azon körülmény, hogy Hamburg, Bréma és Altona legnagyobb része, továbbá néhány kisebb porosz terület 1888. október hó 15-ike óta tartoznak a német vámtérülethez, ezen időpont előtti a tetemes fogyasztásra városok vámküldöt előt képeztek.

A huszfogyasztás fedezésére irányuló külkereskedelmi forgalom két eleméből áll: az élőmarha- és huszforgalomból, amely elemek számadatainak összehasonlításából elővételű csupán ezen forgalom tiszta képe, minthogy az újabb egészítésgyűjti intézkedések folytán némely ország bevitele Németországba az élőmarhaszállásról a huszállásra tart át.

A német birodalom élőállat (szarvasmarha, juh és sertés) bevitteli többlete volt millió márkában:

1880-ban	683
1890-ban	1195
1891-ben	1446
1892-ben	1063
1893-ban	1412
1894-ban	1847
1895-ben	943
1896-ban	543
1897-ben	554
1898-ban	467
1899-ben	547
1900-ban	552

a melyekbe a bárnny-, borjú- és malacbehozattal nincsen beleszámítva.

Mindenmenny a hus (friss, egyszerűen elkészített, továbbá sonka, szalonna, kolbász és szelenczehus) bevitele a német birodalomra:

1895-ben	272
1896-ban	212
1897-ben	399
1898-ban	724
1899-ben	625
1900-ban	454

millió márká volt, míg ugyanezen áruk kivitele:

1895-ben	39
1896-ban	39
1897-ben	63
1898-ban	66
1899-ben	64
1900-ban	83

millió tett ki.

A behozattal hozzászámítandó azonban még évente mintegy 10 millió márká értékű huskivonat behozatala is.

Ha egyedül az élőállatbevittelt véténekn figyelembe, itt a behozattal csökkenést lehetne észlelni, különösen ha nagyobb időköz számai hasonlításnak össe. Így 1889—1899-ig az évi átlag mint bevitteli többlet 1078 millió márká, amely átlagösszeg azonban tetemes hullámzás folytán áll elő; így 1894 óta, amely évben az élőállatbevittelt 1847 millió márkával a legnagyobb számot éri el, a bevitteli többlet folyton csökken.

Hogy a német gazdasági életben milyen fontos szerepet játszik az élőállatbehozattal, legjobban szembeülők a gabona-behozattal való összehasonlítás után:

	bevittelt	kivittelt	bevittelt többlet
1889—1898-ig átlagszámok millió márkában			
élő állatok (szarvasmarha, juh, sertés)	1217	146	1076
buza	1487	77	1410
rozs	866	3	828
zab	321	19	302
árpa	1021	29	992

Az élőállatbevittelt többlet teljese tehát kevéssé marad a buzabevittelt többlet átlaga mögétt s tetemesen felülmúlja egy rosz, mint a zab- és árpabevittelt többletet s bár az élőállatbevittelt fönti táblázat szerint tetemesen csökkent, ezen csökkenés helyét az emelkedő huszbehozattal foglalta el.

Ezeknek előrebocsátása után a belföldi termelés és fogyasztás adatai következőképpen csoportosítottok.

A fogyasztásról pontos statisztikai alapok csak úgy volnának nyerhetők, ha a levágot állatok száma és hussnya ismeretes lenne, amelyből meg is kéltene vonni az emberi étkezésre alkalmas hussmennyiséget.

Némely Bundesstaat és néhány nagyobb városra nézve pontosabb adatok állának rendelkezésre, bár ezek sem mentek minden hibától és nem hasonlíthatók mindig össe egymással; így némely számok a vad-, baromfi- stb. fogyasztásból is tartalmaznak, míg mások ezen cikkekre nem terjeszkednek ki.

A városok fogyasztása, dr. Neefe összeállítása szerint (Statistisches Jahrbuch deutscher Städte, VI. Jahrgang, Breslau, 1897. 255. és köv. lapjai) igen különböző és fejenkénti 10221 cm. (Wiesbaden) és 3903 cm. (Barmen) között ingadozik. A husmerek szerint is különböző vidékeinket, illetőleg városainkat a fogyasztás.

A fejenkénti legnagyobb marhahusfogyasztás Lübeck, Altona, Karlsruhe és Strassburgra esik (58%, illetőleg 53%) a legkisebb Halle a. S., Königsberg és Spandaur (28%, illetőleg 29%), amely utóbbiakban viszont a legtöbb sertésbust fogyasztják (59%); legtöbb borjushat Münchenben (26%), legtöbb lóhúst Altonában (6%) esznek.

A huszfogyasztás azonban még az egyes évek szerint is különböző; így az 1885—1894-ig terjedő időben majdnem mindenütt 1888-ban volt a fogyasztás a legnagyobb, mint pl. Berlinben is, a hol 1887-ben 863 kg., 1888-ban 851 kg. volt, 1894-ben pedig már csak 728 kg-ot tett ki.

Ebből azonban még nem lehet a huszfogyasztás általános csökkenésére következtetni, az 1888-ik évi nagy huszfogyasztásra ezen és a megelőző év silyán lakarmánytermése bizonyára nagy befolyással volt. A következő években a fogyasztás szintén megint emelkedik. A berlini fogyasztás 1896-ban 167.244.000 kg., ami a 8 kilométer-átmérő területnek lakosságra 1.699.046 lelekre 7693 kg. fejenként; 1899—1900-ban 156.879.972 kg. fogyasztás mellett fejenként 8276 kg. A müncheni fogyasztás 1896-ban 8276 kg. 1897-ben 830 kg. fejenként. Stuttgartban az összes huszfogyasztás legnagyobb volt 1893-ban a legnagyobb arányú és lakosság fejeire 1888-ban esett, azaz 765 kg. Brémában 1895-ben 6372 gramm, 1896-ban 6280 kg. a fejenkénti fogyasztás.

Szászországban a huszfogyasztás az 1850—1897-ig terjedő időben több mint kétszeresére emelkedett, tetemes emelkedést mutat fel Württembergben és Badenben is. Ennek továbbá, hogy 1895-ben Németországban 34.315 lovat, 38 szamarat és 453 kutyát vágtak le húsnyerés céljából.

A belföldi huszfogyasztást szaklejténelkül különbözőképpen becselik:

Hausburg¹⁾ sok évi praktikus tapasztalat alapján és tekintettel azon ismeretes körülményre, hogy a városi fokozottabb fogyasztás a vidéki csekélyebb fogyasztás által mintegy kiegyenlítetik, a népesség fejenkénti fogyasztását 100 gramm nyers (60 gramm főtt) husra teszi naponta, ami 365 grammot tenne évenként.

Boysen²⁾ számításainak alapjául a berlini fogyasztást vette 735 kg-ot fejenként, a mi természetesen igen magas szám, később azonban lejjebb szállott, elsőben 58565 kg-ra, majd végül csak 300 kg-ra, és megjegyzti, hogy a huszfogyasztás Franciaországban 1892-ben fejenként 355 kg. volt.

Dr. Lichtenfeld³⁾ szerint 1894-ben a mézásokok által elárusított hus fejenként 398 kg.-ra rug. Ebből 809% ehető suly, azaz 322 kg. Ezen számhoz hozzájárul az élő állatokból behozattal hus többlet, vagyis 102.771 darab fiatal marha 118 kg. élő-vagyis 57% = 6726 kg. vágóhúsban; 149.363 darab óhén 21660 kg. vágóhúsban; 97.309 darab ökér és bika stb. 466 kg. élő-, illetőleg 26562 kg. vágóhúsban.

A 715,772 darab sertésbehozattal többlet darabnya 90 kg-mal számítottot, vágóhúslyuk 80% = 72 kg-mal. Levonva már most

¹⁾ Bericht über den städtischen Vieh- und Schlachthof in Berlin für das Jahr 1896/97. 4. l.
²⁾ Uebers. Inlandproduktion und die Einfuhr an lebenden Vieh, Fleisch und Fellen, Leipzig, 1898.
³⁾ Uebers. in Deutschland an Nährstoffen im Deutschen Reich. Zentralblatt für allgemeine Gesundheitspflege, 17. Jahrgang, 1898.

25%-ot csontok és zsír címén, az élőállatok utáni huszhozatali többleket:

5184 millió kg. fátel marháól,
24296 " " tehénekből,
19471 " " ökrökökből hsz.
393852 " " sertésből származótól, chehez jön még 24400 tonna huszhozatali többlet (nagyrszt sertésből), a melyből szintén levonva a 25%-ot csont és zsír címén 18300 tonna tiszta huszylt nyerünk.

Az összes fogyasztás ezerszt fejenként 133 kg. marhahus, 19 kg. borjúhús, 12 kg. juhús, 17-9 kg. sertésből és ezen huszenek fogyasztási összege fejenként 343 kg. volna.

Dr. Graben *) a belföldi hústermelését az állattársulat alapján számítja ki, segítségül véve az 1892-ik évi porosz állatállomány arányszámait, a melyeket azután a birodalomban 1897-ben kimutatott állatállományra alkalmaz; feltételezi továbbá, hogy a tehének hat évig, az ökrök négy évig, a bikák két évig használatnak tenyésztési, illetőleg termelési czölöklak, és így évenként a tehének egy hatoda, az ökrök egy negyede, a bikák fele fordultó a húsüzlettel fedezésre. Ha továbbá a tehénekből 8%, az ökrök és bikákból 5% beteges vagy elhullás által károsodással számítottak, a vágóhidra évenként 872,077 tehén, 533,999 bika, 160,652 ökrök kerül. Ehhez jön még az évenkénti szaporulat azon része, amely ezen 1,73,268 darab marha pótlására nem igényelték. Ha 100 tehénre 80 borjút tehető, egy 5,687,460 darab tehen után 4,549,968 borjú a szaporulat, a melyből 1,73,268 5% károsodásokot vagyis 1,231,887 darab az idősebb, a tenyésztés, illetőleg gazdasági termelésből elváltott szarvasmarha helyettesítésére fordítottak, 10% a fiatal marha kiköcsérsára számítottak, s így évenként a vágóhidra kerül:

1,086,128 idősebb marha a 25 mmásza
2,986,273 borjú a 0,75 mmásza, vagyis összesen 491 millió mmásza nyers szarvasmarha számban, amely számítás a birodalomra kiterjesztve, ennek marhahústermelése 923 millió mmásza tehető.

Hasonló számítás alapján Poroszország sertés-hústermelése 68 millió mmásza, a birodalom 125 volna, míg a juh-hústermelés száma Poroszországra 759,000 mmászat, a birodalomra 821,000 mmászat mutatnak fel.

Tehát belföldön termeltetett:
923 millió mmásza marhahus
1250 " " sertésből
082 " " juhús
vagyis összesen 2255 millió mmásza hus.

Ehhez adandó még 937,327 mmásza huszbehozatali többlet, a huszfogyasztás ezek alapján 1897-ben 52 millió lélek lakosságára vonatkoztatva, 4515 lesz a fejenként.

Nitsche *) a legközelebbi számok feltételezése mellett a legvárásig marhá belföldi marhá, sertések és juhok húsulját 4242 millió fontra becsüli, a huszfogyasztást fejenként 44 kg-ra.

A Landwirtschafsrath *) felkínálja szerint a sertés-huszfogyasztás számai következőképek alakulnak:

A birodalom sertésállománya 1897. évi december hó 1-én 14,274,557 db. Az 511 db-nyi beszállított egység 480 db marha, illetőleg vágósertés alk. A sertésállomány tehát 1898-ban 13,408,586 darabot szolgáltatott a fogyasztásnak, vagyis 0,25 darabot fejenként. Egy vágósertés 125 kg-ot számitva és a tiszta huszát 80%-ra téve, egy a német birodalomban minden 5 lélekre (egy családra) 25 kg. sertés-hus esik, amely számitással a véb emberit fogyasztás tekintetbe nem vétett.

*) Kann Deutschland seinen Fleischbedarf selbst decken? 1898.

*) Allgemeine Konferenz der deutschen Seestädte betreffend die Unhaltbarkeit der Viehsperren. Allgemeine Fleischzeitung, 6. Mai 1898.

*) Denkschrift des deutschen Landwirtschaftsrathes über die Frage im Fleischm. im Jahre 1896, S. 1.

A fent említett Statistisches Jahrbuch deutscher Städte szerint a birodalom 35 nagyobb városának vágóállomány 1895-ben levágottat:

város	darabban	vígésúly kg.
marha	516,593	142,638,309
sertés	1981,193	159,703,825
borjú	838,681	38,818,523
juh és kecske	786,488	18,070,125

Berlin, München, Drezda és Stuttgartra nézve a következő számok állanak rendelkezésre:

város	marha	borjú	sertés	juh
Berlin *)	146,600	141,869	694,170	395,752
München *)	63,530	201,298	208,168	27,049
Drezda *)	22,929	80,641	121,723	43,543
Stuttgart *)	20,948	40,686	53,952	5,203

a minék tekintete vételével a birodalom vágóállomány mintegy 3 1/2 millió marhára, 4 1/2 millió borjúra, 14 millió sertésre és 7 millió juhra lehet becsülni.

A fogyasztás fentemlített becslési különböző és egyaránt kevésbé megbízható alakok nyugsznak és így természetes is, hogy egymástól nem kevésbé térnek el az eredmények. Bizonyos az, hogy a fogyasztás a városokban az industriális népességgel védekek sokkal nagyobb, mint a falvakban.

Mindenek körülmények mérlegelése mellett, valószínűleg legközelebb jár a valósághoz a hivatalos becslés, *) amely a huszfogyasztás fejenkénti arányszámát 45 kg-ra teszi. Bizonyos továbbá az, hogy a lakosság természetes növekedése egyrészt a fogyasztást abszolút mennyiségben évenként emeli, másrészt, hogy az ipari foglalkozás terjedése és a városokba való bevándorlás a fogyasztási arányszámot mind magasabbra helyezi.

A német mezőgazdaság ezen folyton emelkedő keresletnek törekszik is megfelelni, s czélja a német huszfogyasztás fedezését teljesen a hazai termelésre bízni.

Az állatállomány 18 év óta nagy szaporulatot mutat fel, így:

évszám	szarvasmarha	sertés	juh
1873 január 10. volt	15,777	7,124	24,999
1885 január 1. volt	15,787	9,206	19,190
1893 decz. 1. volt	17,556	12,174	13,590
1897 decz. 1. volt	18,491	14,275	10,867
1900 decz. 1. volt	19,001	16,758	9,672

A szarvasmarha állomány nagyobb mint három millió darabbal, a sertésállomány kilenc és fél millió darabbal, vagyis 23%-kal növekedett; a juhállomány mutat fel növekedést, amelynek oka a betérjeség gazdálkodásra való áttérésben keresendő. Az állatállomány növekedése még szebebből, ha a területi arányszámokat hasonlítjuk össze:

évszám	egy 100 kilométerre esik darab szarvasmarha	sertés	juh
1873 január 10-én	29.2	13.2	46.2
1885 január 1-én	29.2	17.0	35.5
1893 decz. 1-én	32.5	22.5	25.1
1897 - 1-én	34.2	26.4	20.1
1900 - 1-én	35.1	31.0	17.9

A lakosság gyarapodásával szemben az arányszámok azonban más képet adnak.

évszám	100 lélekre esik darab szarvasmarha	sertés	juh
1873 január 10-én	38.4	17.4	60.9
1883 - 10-én	34.5	20.1	42.0
1893 decz. 1-én	35.5	24.6	27.5
1897 - 1-én	35.4	29.8	20.8
1900 - 1-én	33.7	29.7	17.2

*) Bericht über dem statistischen Vieh- und Schafherd. für das Jahr 1896/97.

*) Münchener Jahresberichten für 1896.

*) Verwaltungsbereich des Rathes der Stadt Preuss. auf das Jahr 1896.

*) Württembergische Jahrbücher, Jahrgang 1897. S. 4. A Fleischschaugezetz infoközlésében. A Die deutsche Volkswirtschaft am Schlusse der 19. Jahrhunderts cz. művészes munka. Fleischbedarf számitásai hivatkozva a huszfogyasztás fejenkénti 40 kg-ra teszi.

A szarvasmarha arányszama 1873-hoz képest 47-el esett, a sertésé 123-al emelkedett.

Ha tekintete vétetik ezek alapján a hústermelés alakulása, az lehet mondani, hogy annak értéke a lakossághoz képest nem javult, hanem legfeljebb állandó maradt.

Érdekese továbbá, hogy a szarvasmarha arányszama 1883-ról 1893-ra némi fellendülést mutat, ami az ugyanazon időközben mintegy 12%-kal növekvő népesség mellett, a mezőgazdaság óriás erőfeszítését bizonyítja; 1893 óta azonban a népesség számvál már nem tartott lepest.

A huszfogyasztásnál igen nagy szerepet játszik az éltetőd s ha a német mezőgazdaság hústermelése csak a népességi számmal tart lépést, a húskereslet egyedül és kizárólagos fedezésére nem képes és már is bántamra méltó dolog, hogy a 800,000 léleki évenkénti szaporodás esetében nem befolyásolta az állattenyésztés arányszámait.

Hogy az állattenyésztés tovább növekedni mérven felkölzható-e, arra nézve igen nehéz választ adni.

Tény az, hogy a birodalom gazdaságilag használt területének 35,164,597 hektárnak, 16,8% legelő és kaszáló és annak 19,9%-a takarmánytermelésre fordítottak, vagyis összesen 36,7%-a és ezenfelül a kapásnövények által elfoglalt terület egy része is takarmányterületnek átalakított. Ezekvél figyelembe veendő Németország óriási erőkármánybehozatala, mely a feljölgozására berendezett tejgazdaságok szaporodása mellett teszi lehetővé a sertésállományának nagyvívű szaporítását is. A német vágóállat piaci árai igen magasak és meglehetősen egyenesleek.

Berlinben, hol a felhajtásra kerülő állatok minőségénél fogva az átlagárak a nyugati és déli piacokkal alacsonyabbak, az árak márkában mértémszánként következők voltak:

évszám	Szarvasmarha	Sertés	Borjú	Örjú
1880.	104.1	110.6	103.3	99.8
1890.	119.2	115.7	112.0	115.7
1891.	120.3	102.2	110.6	108.2
1892.	117.1	110.0	110.0	97.0
1893.	108.0	109.0	103.4	87.1
1894.	118.9	101.8	107.5	104.7
1895.	119.0	90.1	112.8	109.5
1896.	112.2	86.2	107.8	102.6
1897.	113.1	105.0	115.3	104.8
1898.	113.3	111.3	119.7	108.4
1899.	115.9	94.8	132.5	110.0

A leginkább tekintete jövő piacokon az átlagos minőségű marha- és disznósún átlagára kilogrammonként fennegibenek volt:

évszám	Berlin	Borssló	Drezda	Mannheim	München
1891	129	138	125	147	155
1892	129	137	129	146	150
1893	125	132	139	142	150
1894	125	129	137	146	147
1895	123	125	135	144	147
1896	122	120	132	143	144
1897	124	130	140	148	150
1898	125	140	142	148	150
1899	125	138	132	148	154
1900	126	134	129	148	150

Ezek a körülmények utálják egy részről a német piacot a vágóállat- és huszbehozatalra és teszik ezt másrészt lehetővé.

A német vámterület forgalma vágó- és igásmarha és egyéb élő állatokban következőleg alakult:

Év	Behozatal		Kivitel	
	1000 tolna millió márká	1000 tolna millió márká	29 6	29 8
1890	238 7	229 5	29 6	29 8
1891	300 6	249 8	21 7	22 7
1892	317 0	261 1	27 4	25 1
1893	266 8	222 0	32 0	26 0
1894	348 9	280 5	27 9	23 4
1895	260 1	205 4	30 3	27 3
1896	190 3	157 7	23 3	23 9
1897	195 0	180 4	20 6	23 2
1898	180 8	182 2	17 1	20 9
1899	189 0	186 4	19 9	19 7
1900	192 2	178 4	15 8	21 1

Ezen tetemes behozatalban, ennek elemeiben Ausztria-Magyarország és Magyarország kivitele következővel érdekelve:

Év	Behozatal		Németországból		Magyarországból		Osszkivitel	
	Összes behozatal darab	Összes behozatal millió márká	Ausztria-Magyarországból darab	Ausztria-Magyarországból millió márká	Magyarországból darab	Magyarországból millió márká	Németországból darab	Németországból millió márká
Téhen.								
1895	113712	34 8	47013	15 5	904	0 18	4479	2 0
1896	82882	24 1	26932	8 3	733	0 19	3491	1 5
1897	73788	22 9	28480	9 1	2571	0 74	2838	1 3
1898	58138	19 2	34403	10 3	2908	0 83	2609	1 2
1899	59377	17 7	41263	11 8	4840	1 43	1226	0 5
1900	70683	21 6	40554	11 8	4401	1 15	1119	0 5
Bika.								
1895	11189	3 700	2734	0 957	—	—	368	0 2
1896	7834	2 300	1294	0 427	—	—	309	0 2
1897	5977	1 764	1063	0 351	154	0 030	375	0 2
1898	4213	1 388	2125	0 722	291	0 109	265	0 2
1899	5007	1 895	4021	1 237	406	0 194	257	0 2
1900	6158	1 977	3464	1 112	532	0 205	154	0 1
Ökör.								
1895	62405	22 8	43197	17 010	15951	7 132	4825	2 2
1896	51553	18 6	38279	14 936	15003	7 000	4286	2 0
1897	51282	18 6	38952	15 542	18968	7 991	3951	1 9
1898	49177	18 2	44140	17 056	20624	9 290	3364	1 6
1899	63087	26 1	57815	24 581	25640	11 812	2138	1 0
1900	64947	27 0	62024	25 587	30808	14 220	2888	1 4
Növendékmárka 2 1/2 éves.								
1895	88044	20 4	32317	7 110	—	—	4961	1 6
1896	65876	13 7	21485	4 297	—	—	4584	1 5
1897	71923	15 1	21725	4 454	211	0 030	4966	1 6
1898	58236	13 0	30456	6 901	252	0 071	3520	1 1
1899	56721	12 1	34296	6 859	343	0 092	1866	0 5
1900	58484	11 8	34971	6 293	921	0 240	2125	0 7
Barju.								
1895	15665	0 8	8741	0 367	—	—	1033	0 054
1896	9600	0 4	4295	0 155	—	—	580	0 033
1897	14597	0 7	5288	0 190	144	0 014	455	0 025
1898	18494	0 8	9696	0 349	21	0 001	302	0 018
1899	12762	0 4	11987	0 451	130	0 007	361	0 020
1900	14137	0 5	12896	0 451	32	0 002	471	0 027
Sertés.								
1895	345594	28 8	99228	11 907	—	—	29897	2 6
1896	108091	6 9	6091	0 548	—	—	18456	1 5
1897	89326	7 2	161	0 017	—	—	4692	0 5
1898	73787	6 0	204	0 022	196	0 025	3115	0 3
1899	70287	4 9	—	—	—	—	4883	0 5
1900	68563	5 1	—	—	—	—	3462	0 3
Juh és bárány.								
1895	2092	0 1	8	—	—	—	334818	7 7
1896	1591	0 2	17	—	—	—	215015	4 9
1897	1888	0 2	368	0 006	—	—	199295	4 9
1898	1642	0 2	379	0 006	—	—	154751	3 8
1899	1462	0 2	42	0 001	—	—	12834	3 7
1900	1038	0 1	48	0 001	—	—	147247	4 5

E felsorolt számk szerint Magyarország részesedése a német vágómárkabezatalban, a sertés- és juhforralomtól eltekintve, emelkedésben van; jelesen vágóökor- és tehénkivitelünk megkétszereződött az utolsó év alatti.

Ezen adatok azonban még nem fejezik ki a magyar állattenyésztés kivételének valódi nagyságát, illetve Németországban irányuló vágómárkabezatalban való érdekeltségét, minthogy

kétszögezen az, hogy állatkivitelünk egy része az osztrák kereskedelem közvetítése útján történik, ami Ausztriával való forgalmunk adataiban némileg kifejezése jut.

Ugyanis 1900-ban Ausztriára 193,663 vágóökört, 19,088 vágóbikát, 21,451 vágótehént, 8132 növendékmárkát, 17,476 borjút vitlünk ki, s ha nem is ugyanazon, egyedek vitelének tovább Németországba, de ezen kivitelünk teszi lehetővé az osztrák állatok kivételét.

Az osztrák-magyar monarchia kivitele az utolsó öt év alatt körülbelül ugyanaz maradt a szarvasmarhákivitelben: a legutóbbi éveken némely emelkedést mutat a vágóökor- és tehénkivitel, ellenben juh- és báránykivitel teljesen lehanatott, sertés kivétel pedig egészen meg-

behozatal, Bajországra, Szászországba, Württembergbe, Bádénbe és Elzászba a bukovinai behozatal szarvasmarhára bittalított. Ellenben olyan állatok behozatala meg van engedve, a melyek nyilvános, állatorvosi felügyelet alatt álló vágóhidakra egyenesen vitelni lehetnek hozatni be és ott vágókörről származnak, a melyekben fertőző betegségek nincsenek.

Ezen szállítványok a származási helyhez legközelebb fekvő városi állomásról hivatalosan lezart vagonokban minden ártóanyag, vagy más marhának hozzáadása nélkül egyenesen a vágóhidákra kell, hogy vorténjenek.

Ezenkivil használati és tenyészmarha kivitele Ausztriából a bajor, Tirolból és Vorarlbergből a württembergi, és Ausztria-Magyarországból általában a szász határterületek bizonyos elővigyázati rendszabályok betartása mellett meg van engedve.

Poroszországban használati és tenyészmarha behozatala Ausztria Magyarországra le nem tartózkiról csepp-estere engedélyezettik.

Az 1892-93-ik év óta az előmárkában vitel egészésgügyi rendelkezések útján egyáltalán nagyon megnehezített. Majdnem minden bevívó ország szállítványai termékek vizsgálat és övntézkedés tárgyává váltak, ami a bevittelt majd hogy lehetetlenül teszi, némely országba egészen be is tiltott. Az 1892-ik év előtt Dánia bevitele jászta a legfőbb szerepet az idegen származású szarvasmarhatevellet terén.

A következő év tavaszán a Dániában helybeli-köszel kiöltött száj- és körömjárás címznen az egész északi határ lezárított, de ezen intézkedés még némely kivételre engedett meg, a melyeknél fogva a dán behozatal még sem csökkent. Ezen állapot azonban csak 1895-ig tartott, amely időponttól fogva mind szigorubb intézkedések léptek életbe; 1895-ben a szász nagy veszeztörz monták ki, 1895-ben a tuberkulin-otjás kötelezővé tetteket; ezen rendszabályoknak tulajdonított, hogy Dánia szarvasmarha behozatala 1896-ban 26,404 darabbal, 1897-ben 34,641 darabbal apadt az 1895-iki számbhoz képest. Svéd- és Norvégországra hasonló szabályok állanak fenn.

A szarvasmarha behozatalban még nagy része volt a legutóbbi idődik Hollandiának, azon közhírséggel, hogy onnan nem annyira vágóállatok, hanem tenyészállatok hozattak be, különös tekintettel a tejgazdaságokra. 1895 óta a behozatal el van tiltva.

Ezen intézkedések ellen a német gazdák egy része 1897-ben felszólalt *) és a határ ügyét megnyitással kérelmezte és e kérdés azaz indokolta, hogy vérértésű és nemestés miatt a német állattenyésztésnek okvetlen szükségse van a németalföldi marhára.

Ezen kérdés nem teljesítettet, de azon esetre, ha a németalföldi határ a szarvasmarha behozatalnak ügyét meg is nyitnék, a hollandi marha nagyobb mennyiségben nem fog a német piacozon versenyezhetni, minthogy Németalföldön a szarvasmarha aránya a népességhez 1890 óta tetemesen hanyatlott, s a hollandi állomány alig képes a helybeli keresletet fedezni.

Az egészésgügyi intézkedések szigora Svájczot sem kímélte meg; 1898 óta az előállatok behozatala, eltekintve a szigoru ellenőrzési rendelkezésektől, csupán tenyészési célra engedélyezhető. Belgium és Franciaország behozatala nem játszik fontosabb szerepet.

A sertésbehozatal terén az osztrák-magyar monarchia bevitele, mely 1876-ban a legmagasabb számot érte el 630,635 darabbal, egyáltalán el van tiltva, még pedig Poroszországban 1895-ben mondatók ki a bevitteli tilalmat; Bajországra 1893 március 8-án, 1894 február 11., és 1895 június 10., Szászországra 1895 május 25-én, Württembergbe 1885 június 11-én, Bádénben 1895 június 1-én, Elzász-

*) Verhandlungen im Teltower Verein 1897 November 9. Landwirthschafliche Presse, 1897. Nr. 90, 97, 98.

Lotharingában 1893 június 28-án és 1897 július 19-én kelt rendeletek után, úgy, hogy elősertések ma lehetetlen Németországba bevinnünk.

Más elbánásban részesült Oroszország sertésbétele. Az 1889 július 10-én kelt országos rendelet ugyan általában tiltotta az orosz sertések behozatalát, de kivételt állapított meg Beuthen, Katowitz, Myslowitz és Tarnowitz városok végőrhajra néve, amelyek bizonyos meghatározott számú sertés szállítása meg van engedve. A szállítás csak Sónoviczen vagy Modcezwon keresztül történhetik, egészségügyi övintézkedések, bizonyítványok mellett és lezáró kocsikban.

E behozatal mérve: hetenként 500 darab Beuthenre, 400 Katowitzra, 250 Myslowitzra és 150 Tarnowitzra, Oroszország ezen uton 104,705 és 71,035 darab között variáló mennyiséget szállít a német vámterületre.

A dán sertésbehozatal már 1887-től fogva el van tiltva; ugyanez áll 1895 óta Németországra.

Ezen egészségügyi intézkedések kényszerítették a német piacot, hogy élőállatot helyett hussal lassa el magát. A huszobozatal ennek folytán jelentékeny mérvben emelkedett.

A husforgalom 1895—1900-ig tartó időközben következőleg alakult:

A huszobozatal, mint fennebbi táblázatok bizonyítják, rendkívül mérvben emelkedett. Ezen fokozódás még szembeötlőbb, ha nagyobb időközök számadatait hasonlítjuk össze: 1880—1888-ig a behozatali átlag 140,153 mmmáza, a kiviteli 294,025 mmmáza, tehát a kiviteli átlag-többel 153,872 mmmáza. 1889—98-ig a behozatali átlag 300,417 mmmáza, a kiviteli 68,055 mmmáza, a behozatali átlag-többel 241,362 mmmáza.

A huszobozatalban legelső szerepet az Egyesült-Államok játszták. Az északamerikai behozatal, mely még 1889-ben csak 26,080 métermáza volt, 1899-ben 344,700 mmmázzal tesz ki. Amerikai adatok szerint *) Egyesült-Államokból 1899-ben Németországba:

12 5 millió dollár értékű orsz.
2 1 " " " " " " " " " "
2 3 " " " " " " " " " "
0 9 " " " " " " " " " "
0 6 " " " " " " " " " "
0 2 " " " " " " " " " "
0 2 " " " " " " " " " "
szállított.

A Németországba irányuló bevétel mérvét azonban a német vámterület terhére kimutató mennyiségnek nem ölelik fel a maga egészében, minthogy az amerikai bevétel javára kell még a Németország bevételének legnagyobb részét írni, tekintettel arra, hogy az amerikai hus egy része a rotterdami kikötő útján jut Németországba.

Az Egyesült-Államok husforgalmán kívül a dán bevétel is különösen annak ügyes szervezete érdemes még különös figyelemre. 1887-ben a dán sertésbehozatal eltiltott.

Ekkor a dán gazdák, akik a szövetkezés terén tejszövetkezetekkel már nagy sikereket értek el, szövetkezési végőrhajákat létesítettek, amelyekben az eddig Hamburgban Anglia számára legváltott sertésbételek, s így másként láthatták el az angol piacot, a hova ma mintegy 150 millió fontot szállítanak.

A marhahus, kolbászarú és más húsrak kivitele Dániából 1891 óta emelkedett nagyobb mérvben, vagyis azon időponttól kezdve, midőn angol és német állategészségügyi intézkedések, az élőállatok bevitelét Angliába lehetetlenné, azok bevitelét Németországba pedig rendkívül nehezítették.

Különös méltartást érdemel azon körülmény, hogy sikerült a dán gazdáknak szövetkezési össztartás és szervezkedés útján a külföldi rendszabásait megkerülni és hogy így virágzó állattenyésztésüknek további feltartászt biztosították. Dániában 1899-ben 23 szövetkezeti végőrhajdok működtek.

A szigorított állategészségügyi rendeletek kibocátsása óta tehát a német fogyasztás külföldi élő állat helyett, külföldi húst von a vámterületre. Ezen külföldi, folyton fokozódó huszobozatal bizonyos mértékben is korlátozta a múlt évben alkotott birodalmi huszobozatali törvény, melynek eddig csak a 12. § első bekezdése van éltethen léptetve. Ennek rendelkezése szerint ugyan kolbászarút és szelenczhuszt az országba hozni tilos.

A kolbászfélék behozatala 1897-ben 18,500 mmmázzal, 1898-ban 43,497 mmmázzal lett; a szelenczhus behozatala 1897-ben 34,544 mmmáza, 1898-ban 40,022 mmmáza volt. Ausztria-Magyarország ezen bevételben csak a kolbászféléken (szálmái is) volt érdekelte 1897-ben 1115 mmmázzal, 1898-ban 1359 mmmázzal, mely mennyiségekből, és pedig főleg szálmái, Magyarországból csak 255, illetve 234 mmmáza származott.

A Fleischbeschaugesetz ez intézkedése, mintegy 80—80 ezer mmmáza külföldi árut tilt ki a fogyasztásból.

*) New-York Press 1900 márczius 10-iki száma.

Szármaréza	1895.		1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká	tonna millió márká
Összbehozatal	33197	27'2	26696	21'2	47986	39'9	83597	72'5	73883	62'4	51242	45'4
Behozatal:												
Ausztria-Magyarország	1407	1'7	1113	1'3	1464	1'7	1692	2'0	1405	1'7	1712	1'9
Dánia	2119	2'0	3327	2'7	4478	3'3	11264	8'6	14088	10'4	10342	7'9
Anglia	1002	0'9	903	0'8	1001	0'9	935	0'9	858	0'8	777	0'7
Németalföld	7284	6'6	4402	3'6	10333	9'5	17969	17'2	18991	17'2	13889	12'9
Oroszország	3507	2'4	1626	1'1	2112	1'7	2138	1'8	1363	1'0	1574	1'1
Egyesült-Államok	16335	12'6	14237	10'7	27276	21'5	47243	38'7	34467	28'6	20265	17'9
Oszkivitel:	3134	3'9	3233	3'9	3886	6'3	3040	6'6	3916	6'4	5117	8'3

Ausztria-Magyarország és Magyarország részesedése e bevételben következő tételekből áll:

Ausztria-Magyarország bevétele	1897.		1898.		1899.		1900.	
	mm. 1000	%	mm. 1000	%	mm. 1000	%	mm. 1000	%
Friss marha- és borjúhús	2662	266	3003	300	3137	329	3760	379
" sertés-hús	3542	354	4379	460	2021	202	4588	458
" juh-hús	346	31	622	56	535	50	519	50
" ló- és egyéb hús	48	4	64	3	46	3	—	—
Egyszerűen elkészített marhahús	411	45	445	49	457	50	—	—
" sertés-hús	2163	216	2422	254	1439	144	1497	150
Sonka	2890	434	3631	563	4064	390	4332	656
Szalonna	1437	144	961	101	855	86	—	—
Kolbászfélék	1115	67	1359	211	1425	214	1196	204
Szelenczhus	—	—	—	—	3	—	—	—

A magyar statisztika más osztályzatát követvén, a közvetlen magyar-német forgalom a következő:

Hus friss	1897.		1898.		1899.		1900.	
	mm. 1000	%	mm. 1000	%	mm. 1000	%	mm. 1000	%
Leölt sertések	948	43'45	29	2'17	34	2'550	52	4'108
Egyéb leölt állat (borjú, juh-stb.)	11	0'52	6	0'45	4	0'300	—	—
Leölt állatok részei (máj, tüdő stb.)	48	0'80	22	0'73	6	0'200	—	—
Hús (elkészített és pedig: szármá, füstölve, pácolva)	50	5'162	64	9'07	130	18'42	—	—
Sonka	30	1'875	28	3'73	26	3'68	—	—
Kolbász, mindennemű húrka	—	—	20	2'5	34	4'25	—	—
Virsli	3	0'162	1	0'10	2	0'210	—	—
Szálmái	232	29'0	213	53'3	283	64'39	—	—

1897 január elseje óta a friss és elkészített hús bevétele adatok szerint 1897. és 1898. években a főbb bevívó országok részletezve tüntették ki. Ezen bevételek mértékzárkában következőleg alakult:

H u s s z a m	Év	Orosz-Egyesült-Államok		Német-Ausztria-Magyar.-Orosz-alföld		Dánia	
		mm.	%	mm.	%		
Friss marha- és borjúhús	1897	4490	81	19365	2662	67	
	1898	14511	81	49769	3003	86550	
	1897	112113	14501	65289	3542	15944	175
" sertés-hús	1898	151957	13912	107481	4379	16311	—
	1897	655	—	227	346	8	20
	1898	1108	—	—	622	—	—
" juh-hús	1897	82	7	5	48	5	—
	1898	82	—	—	64	—	—
	1897	21705	17264	888	41	1870	991
" sertés-hús	1898	23037	16167	1329	—	2134	2586
	1897	42499	18688	1026	2163	1250	17609
	1898	98549	71609	—	2422	547	17001
Sonka	1897	33166	26353	2007	2890	34	1262
	1898	53484	43344	2799	3631	—	2717
	1897	170104	152224	11175	1437	511	1301
Kolbászfélék	1898	27652	261014	10946	961	—	1837
	1897	18509	10862	3480	1116	498	1546
	1898	43497	32323	5907	1359	—	1564
Szelenczhus	1897	34544	3264	51	—	1	5
	1898	40022	32373	—	—	—	—
	1897	479840	272759	103325	14640	21120	44779
Összbehozatal	1898	835963	472142	178231	16111	20070	112264